

Gerő Gyula nyolcvan éves

A nagy skót történész–filozófus, Carlyle mondotta volt, hogy az igazán nagy ember arról ismerszik meg, hogy fogjon bármibe, abban nagyot, kiválót, jelentőset alkot. A nagyság mércéje nem egy-egy szűk szakterületen nyújtott kiemelkedő teljesítmény, hanem az, hogy mi mindenben lehetett volna még kiváló. Hogy az immáron nyolcvan esztendőes Gerő Gyula nagy ember, az a carlyle-i meghatározás értelmében sem lehet kérdéses. Persze az emberi befogadóképesség – enyhén szólva – véges. Gerő Gyula kiválósága, számos nagy produkciója közül legfeljebb kettő-háromra szokás gondolni, szem elől tévesztve egész kis világit, egész hegyoldalait a gerői nagyságnak.

Mert mire gondolunk mi, idősebbek, ha Gerő Gyula neve elhangzik? Elsősorban a szerkesztőre, a szerkesztőnek arra a platóni ideájára, aki Gerő Gyula csak nem félszáz évig volt. Megteremtette, mert valójában ő teremtette meg, tudja ezt mindenki, a könyvtári szaksajtó egyik legpregnansabb, legtöbbre hivatott folyóirat-változatát, a mindannyiunk számára mércének és utolérhetetlen mintának számító Könyvtárost. Majd átadván annak szerkesztését méltatlanabb utódoknak (de hát ki lehetett volna ezen a mércén méltó?), kifundált egy noch nie dagewesen új folyóirat-típust, a levelező/lapot, és bemutatta a gyakorlatban is, hogy az mit tud, mire képes, hogy azután persze azt is átadja másoknak, akik ugyanúgy mintának és mércének tekintik a gerői változatot, mint az előbb említettek. Mondom, mi, idősebbek ezt a páratlan szerkesztői talentumot látjuk elsősorban Gerő Gyulában. A fiatalabbak azonban bizonytalannal nem ütök fel a régebbi évfolyamokat azért, hogy a könyvtáros Osvát Ernő művét megcsodálják, titkait fürkésszék.

A fiatalabbak számára Gerő Gyula elsősorban a könyvtári kronológia nagymestere. Hogy kronológiát készíteni a legnagyobb feladatok közül való, az is mutathatja, hogy az igazi, a nagy kronológiákat mindenkor az adott tudományterületek legnagyobbjai szokták megalkotni. A legjobb magyar történelmi kronológia a zseniális Engel Pált, a legjobb francia irodalomtörténelmi kronológia a szellemóriás Gustave Lansoné, az ő kivételes hozzáértésüket dicséri; a könyvtári kronológia – amely, tudható még azoknak is, akik csak a Könyvtári Figyelőben megjelent egyéves anyagot ismerik – világkordnak készül. Illetve meg is van már, kiadás előtt áll, tudtommal nemcsak kis hazánk, hanem a nagyvilág könyvtári irodalmában is páratlanul.

A szerkesztőn és a kronológiai készítőn túl tudható Gerő Gyuláról az is, hogy ő az egyik legjobb magyar könyvtártörténész. Hogy föllendülőben van a hazai könyvtártörténet-írás, az elsősorban Gerő Gyula felhívásainak, az ügy körüli áldozatos bábáskodásának köszönhető, ám ezúttal nem erre gondolunk. Hanem arra, hogy *Könyvtár a megyeházán* címmel megírta a műfaj egyik kiemelkedő, kellőképpen alig méltatható remekét, a mikrotörténet-írásnak egy olyan kis csodáját, amelynek, ha olvashatná, a műfaj pápája, Le Roy Ladurie is szívből gratulálna.

Soroljam még a terrénúmatokat, amelyeken Gerő Gyula kiemelkedőt, a szakma legjelentősebb produkciói közé tartozót alkotott? Folytatom. Valaki egyszer azért

méltatta az ünnepeltet, mert szerkesztőként könyvtárpolitikát is művelt. Igaz. De nem csak szerkesztőként művelte ezt a nehéz műfajt. Soha nem lesz majd dokumentálható, de mi, idősebbek még tudjuk, hogy a klasszikus időkben Gerő Gyula intenzíven és nagy hatással bedolgozott a minisztérium könyvtári osztályának munkájába. Anyagokat készített, „pépereket” gyártott, persze névtelenül. Ezek a péperék is alakították a könyvtárügy irányítását. Nem kevés villódzó zseni dolgozott akkoriban a könyvtári osztályon, ám bizonyos nyelven véletlen, hogy az osztály vezetőjének a szövegeit nem ezek a munkatársak, hanem a nem is ott dolgozó Gerő Gyula írta. Így is belenyúlt a könyvtárpolitika alakításába, és – persze mondanom sem kell – mindig a jó irányba, az akkor lehetséges optimum irányában mozdítva a dolgokat.

Ugyancsak láthatatlan maradt, senki sem tud ma már róla – pedig ez még dokumentálható is – Gerő Gyula, a könyvtáralapító, könyvtárápítető. Könyvtárak tucatjai, megyei is akad köztük, köszönheték – annak idején – felépíttetésüket. létüket Gerő Gyulának.

Tovább is van – mondjam még? Gerő Gyulát a minden rendű és rangú könyvtári, könyvtárosi szakmai szövegek fáradhatatlan és fölötte lelkiismeretes olvasóját – mit olvasóját, önkéntes és könyörtelen kritikusát, bírálóját, értelmezőjét és helyretevőjét – említeném. Gerő Gyula nemcsak – mondjuk – a frissen megjelent 3K-k kérlelhetetlen kritikusa, megpirosceruzázója, hasonlóan keresi és találja is persze a hibákat, tévedéseket, adatbéli és stílári vétségeket a könyvtári szakirodalom egész hatalmas mezején. A legutóbb, egy kitűnő könyvtártörténeti munka megjelenésekor a szerző szinte sírva mutatta nekem Gerő Gyula hozzá írt levelét, amely a műben található csacskaságokat pécézte ki. Mivel a hibajegyzék – egy egész könyvről volt szó – mindössze másfél oldalt tett ki, könnyedén megnyugtathattam a szerzőt: ennyi hibát Gerő Gyula a 3K egyetlen hosszabb bekezdésében szokott volt találni. Lehet, nem mindig kellemes ezekkel a gerői hibajegyzékekkel, pirossal átsatfrozott, kinyomtatott oldalakkal találkozni, de hogy nemcsak az ügynek használ ez az odafigyelés, hanem a szerzőknek, szerkesztőknek is, az tagadhatatlan.

Nem említem meg, hogy Gerő Gyula a második világháború hadtörténetének szaktörténeti szintű és alaposságú ismerője, hogy elsőrendű műértő (a nagy Lipták Pál tudna erről érdemileg mondani). Azt azonban még megemlíteném, hogy Gerő Gyulának köszönhető a Könyvtári Figyelő és a 3K oly sok tévelység után megtalált külső is. Legalábbis a szó dumas-i értelmében. Tudvalévő, hogy a Kaméliás hölgy hatalmas sikerű bemutatásakor többen is megkérdezték az idősb Dumas-t: ugye besegített fia darabjába. Hogyne, válaszolt az apa, a szerzőt én csináltam. (Tudvalévő, hogy az említett lapok külalakjának tervezője, a jelentős művész, Gerő Éva, az ünnepelt leánya.)

Elsépelte kifejezés, de megkerülhetetlen, mert mélyen igaz: Gerő Gyula Carlyle-i mércével is igen nagy ember, nemcsak szakmánk mindenkori legnagyobbjainak egyike, de valóságos közintézmény is. Ha szakmánk nevében gratulálunk a nyolcvanévesnek, ezt önös érdekből is tesszük. Szükségünk van rá! Isten éltesse igen-igen sokáig, erőben, egészségben, alkotó és kritizáló kedvben! (VK)

(A Könyvtári Intézetben 2005. február 11-én rendezett ünnepségen elhangzott köszöntő szerkesztett változata.)